

## **OBJECTIU**

Unificar els criteris del Servei de Prevenció en les recomanacions per la manipulació de metotrexate a l'atenció primària.

## **DEFINICIONS**

**Fàrmac citostàtic:** Els fàrmacs citostàtics són substàncies dissenyades i utilitzades per causar disfunció cel·lular, inhibint el creixement de les cèl·lules canceroses mitjançant l'alteració del metabolisme i bloqueig de la divisió i la reproducció cel·lular i s'utilitzen preferentment, però no de forma exclusiva en el tractament farmacològic de les neoplàsies.

El fàrmac citostàtic més utilitzat a l'assistència primària és el **metotrexat**<sup>1</sup>, utilitzat pel tractament de patologies reumatològiques, dermatològiques, etc. L'administració és a dosis baixes fins a 50 mg. via oral o intramuscular.

**Risc d'exposició a metotrexate:** L'administració d'aquest citostàtic suposa un risc mínim per al professional, sempre que s'adoptin les mesures de prevenció adients. En cas de personal sensible, persones al·lèrgiques, persones que prèviament hagin estat sotmeses a tractaments amb citostàtics o dones embarassades, que al·letin o que planegin un embaràs (home o dona) caldrà contactar amb la Unitat Bàsica de Prevenció.

Aquest producte està catalogat com un agent al·lèrgenic, irritant lleu i no vesicant i, si es manipula sense la deguda protecció, pot produir dermatitis o úlceres en el personal sanitari que l'administra habitualment.

L'exposició al metotrexat a les consultes d'atenció primària es pot donar per:

- Inhalació d'aerosols durant la preparació de la dosi. Es recomana l'ús de xeringues precarregades, per evitar l'exposició als aerosols que es produeixen amb la reconstitució dels vials. En cas de no ser possible es seguirà el procediment correcte d'utilització, que es detalla posteriorment.
- Contacte directe amb la pell i mucoses per vessament accidental durant l'administració del producte.
- Risc d'inoculació accidental, durant l'administració, per punxades o talls.

Cal tenir identificades totes les persones que treballen amb metotrexat.

## **MÈTODE**

### **1. PROCEDIMENT PER A LA MANIPULACIÓ I ADMINISTRACIÓ**

#### **1.1. Organització del treball:**

- Sempre que sigui possible, utilitzar el fàrmac en la presentació de xeringa precarregada o en solució en lloc de vial liofilitzat, per tal de reduir al mínim la manipulació del producte i la generació d'aerosols.

1 En cas d'administrar algun altre fàrmac citostàtic, per a més informació, poseu-vos en contacte amb la Unitat Bàsica de Prevenció (UBP).

|                                                                               |                       |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
| Instrucció                                                                    | Codi: IT/01/ PG/AR/01 |
| Recomanacions per la correcta manipulació de metrotexate a l'Atenció Primària |                       |

- Utilitzar xeringa i agulla amb tancament de seguretat luer lock, que ofereixen més seguretat i eviten vessaments accidentals.
- Programar els pacients en un mateix dia i en la mateixa consulta per poder fer una correcta ventilació de l'espai i centralitzar la generació de residus.
- Donar **formació i informació** específica en tècniques d'administració i normes de treball als professionals que realitzin la tasca.

## 1.2. Característiques de la consulta:

- Parets, terra i superfícies fàcils de netejar i desinfectar.

## 1.3. Proteccions individuals:

- En la manipulació de fàrmacs precarregats:
  - o Guants de làtex lliures de pols o nitril gruixut (**NO s'han d'utilitzar guants de clorur de polivinil, ja que són permeables als citostàtics**).
- En la preparació de fàrmacs o en cas de recollida de vessaments:
  - o Guants de làtex lliures de pols o nitril gruixut (**NO s'han d'utilitzar guants de clorur de polivinil, ja que són permeables als citostàtics**).
  - o Bata d'un sol ús amb punys tancats.
  - o Mascareta de protecció respiratòria FP3.
  - o Ulleres amb protecció lateral (si existeix risc d'esquitxades).
  - o Polaines (en cas de vessaments). (Terres Ebre)

## 1.4. Procediment de manipulació:

- Renteu-vos les mans sempre en iniciar i acabar la manipulació.
- Poseu-vos el material de protecció individual indicat anteriorment.
- Cobriu la superfície de treball amb paper absorbent.
- Obriu el flascó i desinfecteu el tap del vial amb una gassa humida amb alcohol. Deixar-lo evaporar.
- Trieu la mida de la xeringa segons la dosi, no omplint més de  $\frac{3}{4}$  parts de la seva capacitat per evitar sobrepressions dins la xeringa o el flascó.
- Es recomana no purgar la xeringa llevat que sigui estrictament necessari. En aquest cas, l'expulsió de l'aire s'ha de fer amb cura protegint amb una gassa estèril l'extrem distal per evitar el contacte amb el metrotexat.
- Tot el material utilitzat es dipositarà dins del contenidor de residus citotòxics.

*1 En cas d'administrar algun altre fàrmac citostàtic, per a més informació, poseu-vos en contacte amb la Unitat Bàsica de Prevenció (UBP).*

### 1.5. Eliminació de residus.

- No encapsular mai l'agulla contaminada per tal d'evitar el risc de punxades. Rebutjar conjuntament l'agulla amb la xeringa directament al contenidor de residus del grup IV.
- Els residus de metotrexat (xeringa, agulles, flascó buit, paper absorbent, guants, bata i mascareta) s'han de llençar en el contenidor especial per a citotòxics (contenidors grup IV). Aquests han de tenir les següents característiques:
  - Opacs
  - Rígid
  - Estancs
  - Resistent als agents químics i materials perforants.
  - Color blau intens, identificats amb el pictograma "Material contaminat químicament. *Citotòxics*".
- La xeringa, l'agulla i els guants s'eliminaran al contenidor de 10 litres present a la consulta. Les bates, altre material de dimensions grans i el propi contenidor de 10 litres s'eliminaran al contenidor de 30 o 60 litres per citostàtics situat al magatzem corresponent.

| Consultes externes                                                                  | Magatzem                                                                            |                                                                                     |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|
| 10 l                                                                                | 30 l                                                                                | 60 l                                                                                |
|  |  |  |

- En l'administració a domicili, l'agulla i xeringa es rebutjaran a un contenidor de petaca amb el rètol de residus citostàtics, que posteriorment es dipositarà als contenidors de grup IV de 30 o 60 litres que hi hagi al centre d'atenció primària.

## 2. ACTUACIÓ EN CAS D'ACCIDENT

### 2.1. Vessament de metrotexat

- En primer lloc us heu de treure els equips de protecció individual i/o peces de vestir contaminats i els substituireu per altres de nets. A més:
  - Poseu-vos doble guant de làtex sense pols o un guant de nitril gruixut, i la resta d'equips de protecció.
- Posteriorment cal procedir a netejar la zona contaminada:

1 En cas d'administrar algun altre fàrmac citostàtic, per a més informació, poseu-vos en contacte amb la Unitat Bàsica de Prevenció (UBP).

| Instrucció                                                                           | Codi: IT/01/ PG/AR/01 |
|--------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
| <b>Recomanacions per la correcta manipulació de metrotexate a l'Atenció Primària</b> |                       |

- Eixugueu el vessament amb cel·lulosa d'un sol ús abans de començar la neteja, en direcció d'exterior a interior de la zona de vessament (per evitar que caigui o s'escampi).
- Una vegada la superfície està seca, netegeu-la amb cel·lulosa amarada en alcohol 70°.
- Renteu tota la zona tres vegades amb aigua i sabó. Esbandiu amb aigua abundant.
- Tot el material contaminat es disposarà dins del contenidor de residus per a citostàtics (grup IV).
- Assegurar una bona ventilació de la zona afectada posterior a la neteja.

## **2.2. Punxada i contacte amb pell i mucoses**

- Renteu la zona amb aigua abundant i sabó durant força estona, com a mínim 10 minuts.
- Si el contacte es produeix als ulls, renteu-vos amb aigua o sèrum salí durant 15 minuts.
- Comuniqueu l'accident/incident al responsable de la vostra unitat i poseu-vos en contacte amb la Unitat Bàsica de Prevenció.

## **REFERÈNCIES CONSULTADES**

- Recomanacions de manipulació de Metrotexate de les Unitats Bàsiques de Prevenció d'Atenció Primària de Barcelona Ciutat, Tarragona-Reus, Costa de Ponent, Terres de l'Ebre, Lleida, Metropolitana Nord, Girona.

## **PREPARACIÓ I REVISIÓ DE LA INSTRUCCIÓ**

### **Autors de la instrucció.**

Aquesta instrucció ha estat elaborada pel Servei de Prevenció Mancomunitat de l'Institut Català de la Salut.

*1 En cas d'administrar algun altre fàrmac citostàtic, per a més informació, poseu-vos en contacte amb la Unitat Bàsica de Prevenció (UBP).*